

โน้ตเพลงไทยสำนักพาทย์รัตน

Thai Music Scores of Phatthayarat School

วราห์ เทพณรงค์*

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) พัฒนาการของโน้ตเพลงไทยสำนักพาทย์รัตน 2) ศึกษาโน้ตเพลงไทยสำนักพาทย์รัตน แบบของการวิจัยใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญได้แก่ ศิลปินผู้ทรงคุณวุฒิทางด้านดนตรีไทยจำนวน 14 คน และเอกสารที่เกี่ยวข้อง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์เชิงลึกเกี่ยวกับโน้ตเพลงไทยสำนักพาทย์รัตนในการวิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการศึกษาพบว่า 1) พัฒนาของโน้ตเพลงไทยสำนักพาทย์รัตน พบว่า โน้ตเพลงไทยสำนักพาทย์รัตนมีพัฒนาการมาตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 5 สมเด็จพระเจ้าฟ้าปิพัตรสุโขมพันธ์ุ กรมพระนครสวรรค์วรพินิต ทรงรับอุปถัมภ์จางวางทั่ว พาทยโกศลและครอบครัวยาวระยะเวลาทั้งหมดประมาณ 30 ปี พระองค์ทรงประทานความรู้เรื่องโน้ตสากลให้แก่จางวางทั่ว พาทยโกศลทำให้เกิดการบันทึกโน้ตเพลงไทยด้วยระบบโน้ตสากลในสำนักพาทยโกศลตลอดมา ต่อมา นายอาจสุนทร ศิษย์คนสำคัญในสำนักพาทยโกศล ผู้ทำหน้าที่เป็นผู้บันทึกโน้ตเพลงไทยให้จางวางทั่ว พาทยโกศลได้นำโน้ตเพลงทั้งหมดไปสอนและมอบให้แก่นายสำราญ เกิดผล ที่สำนักพาทย์รัตนหรือวงปีพาทย์บ้านใหม่ทางกระเบน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา นายสำราญ เกิดผล

ได้สืบทอดโน้ตเพลงไทยโดยการคัดลอก จากต้นฉบับ ตรวจสอบความถูกต้อง รวมทั้งนำโน้ตเพลงมาพัฒนาต่อยอดจนเกิดเป็นองค์ความรู้ใหม่ของสำนักพาทย์รัตนที่เป็นเอกลักษณ์ของวงการดนตรีไทย เป็นสมบัติที่มีคุณค่าและความสำคัญต่อวงการดนตรีไทยในทุก ๆ ด้าน เปรียบเสมือนคลังเพลงอันเป็นมรดกทรงคุณค่าอย่างยิ่งในแผ่นดินไทย 2) โน้ตเพลงไทยของสำนักพาทย์รัตนพบว่า แบ่งโน้ตเพลงเป็น 2 ส่วน คือ (1) โน้ตเพลงเก่า ประกอบด้วย เพลงหน้าพาทย์ 87 เพลง เพลงเรื่อง 31 เพลง เพลงโหมโรง 10 เพลง เพลงเถา 117 เพลง เพลงเสภา 16 เพลง เพลงสองชั้น 226 เพลง เพลงสำเนียงภาษา 85 เพลง (2) เพลงที่นายสำราญ เกิดผลประพันธ์เพลงและเรียบเรียงขึ้นใหม่ ได้แก่ เพลงหน้าพาทย์ 11 เพลง เพลงโหมโรง 8 เพลง เพลงเถา 56 เพลง เพลงตับ 2 เพลง เพลงเรื่อง 2 เพลง

คำสำคัญ : สำนักพาทย์รัตน โน้ตเพลงไทย พัฒนาการของโน้ตเพลงไทย

Abstract

Study thai music scores of Pattayarat Scholl. Research methodology is by qualitative

* หลักสูตรมหาบัณฑิตสาขาวิชาดุริยางคศิลป์ไทยสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์

research. Population is musical luminaries Thailand number 14 and related document. The research instrument were the interviews the data were analyzed by content analysis.

The results were as follows: 1) Develope Thai music scores of Pattayarat School had improved since the period of King Rama V. Marshal-Admiral Paribatra Sukhumbhand, Prince of Nakhon Sawan (Boriphat Sukhumphan) had supported Chamberlian Tua and family for over thirty years. Marshal-Admiral Paribatra Sukhumbhand, Prince of Nakhon Sawan passed on international notation knowledges to Chamberlian Tua that casued a mix of thai music scores with international note as a way to record with in Pattayakosol music department all years long. Later on, Mr. Ard Suntorn, one of his pupils in Pattayakosol music department, was acted as thai music notes recorder to Chamberlian Tua Pattayakosol had spread out his knowledgesby teaching those thai music notation to Mr. Samran Kerdpol at the Pattayarat muisc deperment or ban mai hang kra baen Thai orchestra, Pranakhonsri Ayudhaya Province. Mr. Samran Kerdpol inherited Thai musical notations from the original, the accuracy has been checked and brought up those music notes as a new elemental knowledge in order to keep delevoving withing Pattayarat music department to symbolized special characteristics of thai music field and counted as one of valueable precious treasures of Thailand. 2) Thai music scores of Pattayarat music department has catagorized into 2 parts: (1) The original of thai notes which consists of

87 songs of pleang na paad, 31 of pleang reuang, 10 of pleang hom rong, 117 of pleang tao, 16 of pleang Sepha, 226 of pleang song chan, 85 of pleang san niang pasa (2) Songs which are writen and re edit by Mr. Samran Kerdpol such as 11 songs of pleang na paad, 8 of pleang hoom rong, 56 of pleang tao, 2 of pleang taap, and 2 of pleang reuang.

Keywords: Pattayarat School, Thai music scores, Develope Thai music scores

บทนำ

ดนตรีไทยเป็นศิลปะแขนงหนึ่งของคนไทย เป็นแหล่งรวบรวมไว้ซึ่งวิถีแห่งการดำเนินชีวิต ประเพณี ศิลปะ วัฒนธรรม ศาสนา และภูมิปัญญาของคนไทย นักดนตรีไทยได้คิดค้นบทเพลงไทยเพื่อถ่ายทอดความรู้สึก ถ่ายทอดความงามทางเสียงมาตั้งแต่สมัยโบราณ สามารถสร้างสรรค์พัฒนาดนตรีไทย ทั้งเครื่องดนตรีไทย วิธีการบรรเลงให้เกิดความไพเราะงดงาม จนเกิดเป็นโครงสร้างอันมั่นคงแห่งศาสตร์และศิลป์ ทางดนตรีไทย ซึ่งมีคุณค่าความงดงามของชีวิตและความรู้ทางวิชาการ ศาสตร์และศิลป์ทางดนตรีไทย ได้สืบทอดต่อกันมารุ่นต่อรุ่นตั้งแต่สมัยโบราณโดยยึดระบบการเรียนการสอนที่เรียกกันว่า “มุขปาฐะ”

การเรียนการสอนดนตรีไทยแบบมุขปาฐะ เป็นการเรียนดนตรีแบบท่องจำ โดยที่นักดนตรีจะลอกเลียนแบบจากผู้ที่ถ่ายทอดโดยการสังเกต การจดจำและทำตาม สิ่งสมเรียนรู้ในเรื่องของลีลา อารมณ์ของบทเพลง ใช้วิชาทางด้านดนตรีเพื่อการดำรงชีพ สืบทอดความรู้ทางดนตรีไทยจากรุ่นสู่รุ่น โดยไม่มีการจดบันทึกบทเพลงเป็นลายลักษณ์อักษร ครั้นเมื่อวัฒนธรรมตะวันตกหลั่งไหลเข้ามาในสังคมไทยมากขึ้น ศิลปินทางดนตรีจึงได้ศึกษาวิธีการบันทึกโน้ตเพลงแบบต่าง ๆ รวมถึงประยุกต์การบันทึกโน้ตเพลงของ

ตะวันตกมาใช้บันทึกบทเพลงไทยให้คงอยู่ ไม่คลาดเคลื่อน สูญหาย และรักษาท่วงเพลงไทยไว้ให้คงอยู่ต่อมาจนถึงปัจจุบัน

การบันทึกโน้ตเพลงไทยจึงนับว่ามีความสำคัญต่อการสืบทอดมรดกและวัฒนธรรมของดนตรีไทย เป็นสิ่งจำเป็นสำหรับการเรียนการสอนการถ่ายทอด สื่อสารความรู้ทางดนตรีไทย ปัจจุบันได้มีการบันทึกโน้ตเพลงไทยในรูปแบบต่าง ๆ หลายรูปแบบ เช่น โน้ตสากล โน้ตตัวเลข โน้ตเชอเว่ และโน้ตตัวอักษร เป็นต้น โน้ตเพลงไทยนอกจากเป็นสื่อช่วยความจำแล้ว ยังถูกนำมาใช้แพร่หลายในวงการศึกษาดนตรีไทย นำมาเป็นสื่อการสอน แบบฝึกหัดดนตรีไทยเบื้องต้น ใช้วิเคราะห์ วิจัยข้อมูลด้านดนตรีไทยในระดับที่สูงขึ้นไป และที่สำคัญโน้ตเพลงไทยยังเป็นคลังความรู้ของสำนักดนตรีไทยหลายสำนักที่สืบทอดทางเพลงไว้เป็นมรดกของสำนักดนตรีนั้น ๆ ซึ่งปัจจุบันมีสำนักดนตรีที่สำคัญสำนักหนึ่งที่มีชื่อเสียงและรู้จักกันอย่างดีในสังคมดนตรีไทย ได้มีการเก็บรวบรวมโน้ตเพลงที่สืบทอดมาตั้งแต่อดีต คือ สำนักพาทย์รัตน์ หรือวงปี่พาทย์บ้านใหม่ทางกระเบน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

“สำนักพาทย์รัตน์” คือนามพระราชทานจาก สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี หรือที่นักดนตรีไทยรู้จักในชื่อวงปี่พาทย์บ้านใหม่ทางกระเบน ตั้งอยู่ริมแม่น้ำเจ้าพระยา บ้านเลขที่ 57 หมู่ 4 ตำบลบ้านใหม่ อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ซึ่งเกิดจากการรวมตัวของญาติพี่น้องตระกูลเกิดผล ประกอบด้วย 1) นางชื่น เกิดผล (กุหลาบแย้ม) 2) นายหงส์ เกิดผล 3) นายจำรัส เกิดผล 4) นายพวง เกิดผล 5) นายสังเวียน เกิดผล และ 6) นางชด เกิดผล (พวงประดับ) ท่านเหล่านี้มีความรู้ความสามารถเรื่องการดนตรีและนาฏศิลป์ไทยเป็นอย่างดี เนื่องจากได้รับการปลูกฝังจากบรรพบุรุษสายตระกูลเกิดผล และได้รับการถ่ายทอดความรู้จากสำนักดนตรีครูเพชร จรรย์นาฏย์

ในเวลาต่อมา นายสังเวียน เกิดผล ซึ่งเป็นหนึ่ง

ในผู้ร่วมก่อตั้งวงปี่พาทย์บ้านใหม่ทางกระเบน ได้เชิญครูดนตรีไทยผู้มีชื่อเสียงจากสำนักพาทย์โกศล คือ ครูฉัตร สุนทรวาทิน และครูช่อ สุนทรวาทิน มาถ่ายทอดความรู้ด้านดนตรีไทยให้กับสมาชิกในวง จึงทำให้องค์ความรู้จากสำนักพาทย์โกศลอันเป็นแนวทางและวิธีการปฏิบัติของครูจางวางทั่ว พาทย์โกศล ทั้งระเบียบวิธีการ กลวิธีการบรรเลง บทบาทและทางขับร้องประเภทต่าง ๆ ถูกถ่ายโอนสู่วงปี่พาทย์บ้านใหม่ทางกระเบนเป็นจำนวนมาก ซึ่งสมาชิก และนักดนตรีสำคัญของวงปี่พาทย์บ้านใหม่ทางกระเบนในยุคนั้น ได้แก่ 1) นายสำราญ เกิดผล (ศิลปินแห่งชาติ ประจำปี พ.ศ. 2548) 2) นายจำลอง เกิดผล 3) นายสำเริง เกิดผล 4) นายวิเชียร เกิดผล และ 5) นางมาลี เกิดผล (สุขเสียงศรี) เป็นต้น (พิชชาณัฐ ตูจินดา, 2553)

นอกจากวงปี่พาทย์บ้านใหม่ทางกระเบน จะได้รับความรู้ด้านดนตรีไทยจากครูช่อ สุนทรวาทิน และครูฉัตร สุนทรวาทิน แล้วยังได้รับความรู้เพิ่มเติมจากนักดนตรีไทยคนสำคัญของสำนักพาทย์โกศลอีกท่านหนึ่งคือ ครูอาจ สุนทร ซึ่งครูอาจ สุนทร ได้ทำหน้าที่เป็นผู้บันทึกโน้ตเพลงไทยให้จางวางทั่ว พาทย์โกศล และนำโน้ตเพลงไทยที่เป็นสมบัติส่วนตัวมาสอน รวมทั้งมอบโน้ตทั้งหมดให้แก่ ครูสำราญ เกิดผล ในเวลาต่อมา ทำให้สำนักพาทย์รัตน์เปรียบเสมือนคลังเพลงที่เก็บรวบรวมองค์ความรู้ของสายสำนักพาทย์โกศลสืบเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน

มรดกความรู้โน้ตเพลงนั้นมีเพลงทุกประเภท ไม่ว่าจะเป็นเพลงเถา เพลงตับ เพลงหน้าพาทย์ เพลงเรื่อง เป็นต้น ซึ่งเขียนด้วยลายมือที่เรียบร้อยงดงาม สะท้อนถึงความตั้งใจของผู้บอกเพลงและผู้จดบันทึก คัดลอก โน้ตเพลงไทยที่ครูสำราญ เกิดผล ได้รับการถ่ายทอดนั้น ปัจจุบันมีความสำคัญแก่วงการดนตรีไทยเป็นอย่างมาก โดยได้ถูกถ่ายทอดให้กับลูกศิษย์ภายในสำนักพาทย์รัตน์ สำนักดนตรีอื่น ๆ และสถาบันการศึกษาที่สนใจ แต่เนื่องด้วยระยะเวลาที่ผ่านมาหลายปีโน้ตเพลงไทยของสำนักพาทย์รัตน์ มีอีกจำนวนมาก

ที่ยังไม่ได้ถูกจัดระบบ จำแนกแยกแยะบทเพลงข้อมูลเพลงไทยมาเผยแพร่ทั้งหมด รวมถึงกระดาดโน้ตเพลงที่เสื่อมสภาพ ขาด ชำรุด เพลงบางเพลงอาจจะมีการขาดหายไปบ้างตามระยะเวลา ประกอบกับปัจจุบันทางเพลงสำนักพาทย์โกศล ได้รับความนิยมในการบรรเลงน้อยลงด้วยเหตุปัจจัยต่าง ๆ ทางด้านสังคม

ผู้วิจัยจึงเห็นความสำคัญในการศึกษาเรื่อง “โน้ตเพลงไทยสำนักพาทย์รัตน” เพื่อให้เห็นพัฒนาการและคุณค่าความสำคัญของโน้ตเพลงไทยสำนักพาทย์รัตน ทั้งนี้เพื่อเป็นการรักษามรดกอันทรงคุณค่าในด้านบทเพลงไทยให้คงอยู่ เพื่อเป็นประโยชน์แก่วงการดนตรีไทยและผู้ที่จะนำความรู้ไปศึกษา วิเคราะห์ สืบทอดให้มรดกอันทรงคุณค่าของแผ่นดินให้ยังดำรงอยู่ในวงการดนตรีไทยสืบไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาพัฒนาการของโน้ตเพลงไทยสำนักพาทย์รัตน
2. เพื่อศึกษาโน้ตเพลงไทยสำนักพาทย์รัตน

วิธีดำเนินการวิจัย

1. แบบของการวิจัยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ

ประชากรผู้ให้ข้อมูล แบ่งเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ **ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ**

1. สำราญ เกิดผล (ศิลปินแห่งชาติ)
2. วิเชียร เกิดผล ศิลปินอาวุโสวงพาทย์รัตน
3. สำราญ เกิดผล ศิลปินอาวุโสวงพาทย์รัตน
4. วรเทพ บุญจำเริญ วิทยาลัยนาฏศิลป์

อ้างอิง

5. พูนพิศ อมาตยกุล ราชบัณฑิตกิตติมศักดิ์
6. ณรงค์ชัย ปิฎกธวัช วิทยาลัยดุริยางคศิลป์

มหาวิทยาลัยมหิดล

ผู้ให้ข้อมูลทั่วไป

1. พินิจ ฉายสุวรรณ (ศิลปินแห่งชาติ)

2. สมศักดิ์ ไตรวาสน์ อาจารย์พิเศษโรงเรียนราชินี

3. สมาน น้อยนิตย์ ผู้เชี่ยวชาญด้านดนตรีไทย มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี

4. เกียรติศักดิ์ ดีช่วง ดุริยางคศิลป์ประจำฝ่ายดนตรีไทย กรมประชาสัมพันธ์

5. ปานหทัย สุนทรธรรพ์ อาจารย์ประจำสาขาดนตรีไทย คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

6. พิชชาณัฐ ตูจินดา อาจารย์ประจำวิทยาลัยดนตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา

7. พรชัย ผลนิโครธ อาจารย์ประจำภาควิชาดนตรี มหาวิทยาลัยนเรศวร

8. บุตตรี ผลนิโครธ อาจารย์ประจำภาควิชาดนตรี มหาวิทยาลัยนเรศวร

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล มีดังนี้

1. แบบสัมภาษณ์ ประวัติส่วนตัว ประวัติด้านดนตรีไทย ผลงานด้านดนตรีไทย
2. แบบสัมภาษณ์เชิงลึกเกี่ยวกับเรื่องโน้ตเพลงไทยสำนักพาทย์รัตน

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลในงานวิจัย ดังนี้

1. ข้อมูลจากเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยค้นคว้าและแยกประเภทข้อมูลเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเรื่องโน้ตเพลงไทยสำนักพาทย์รัตน และบริบทต่าง ๆ

2. ข้อมูลจากการศึกษาโน้ตเพลงไทยสำนักพาทย์รัตน ผู้วิจัยได้ศึกษาโน้ตเพลงไทยสำนักพาทย์รัตน นายสำราญ เกิดผล (ศิลปินแห่งชาติ) อาจารย์ประจำภาควิชาดนตรีไทยและดนตรีตะวันตก วิทยาลัยดุริยางคศิลป์ มหาวิทยาลัย มหิดล โดยทำการศึกษาค้น บ้านเลขที่ 23 หมู่ 5 ตำบลบางชะนี อำเภอบางบาล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เพื่อเป็นการเก็บข้อมูลโน้ตเพลงไทยสำนักพาทย์รัตนมาศึกษา

3. ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยได้ทำ

การสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิทางด้านดนตรีไทย นำข้อมูลที่ได้มาถอดเนื้อหาจากเครื่องบันทึกเสียง โดยจัดบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษร จำแนกข้อมูลที่รวบรวม ได้จากการสัมภาษณ์และการสังเกตมาเรียบเรียงและนำเสนอข้อมูลเชิงวิเคราะห์

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ ดังต่อไปนี้

1. ศึกษาพัฒนาการของโน้ตเพลงไทยสำนักพาทย์รัตน
2. ศึกษาโน้ตเพลงไทยของสำนักพาทย์รัตน

สรุปผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาพัฒนาการของโน้ตเพลงไทยสำนักพาทย์รัตนพบว่า พัฒนาการของโน้ตเพลงไทยสำนักพาทย์รัตน สามารถจำแนกพัฒนาการของโน้ตเพลงไทยสำนักพาทย์รัตน โดยแบ่งเป็น 3 ช่วงเหตุการณ์ ดังนี้

1.1 การบันทึกโน้ตเพลงไทยในสำนักพาทย์โกศล

สำนักพาทย์โกศล เป็นสำนักดนตรีสำนักหนึ่งที่มีชื่อเสียงที่สุดในวงการดนตรีไทย มีประวัติความเป็นมายาวนานสามารถสืบย้อนไปได้ในสมัยรัชกาลที่ 2 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ เป็นสถานที่ที่นักดนตรีจากชุมชนต่าง ๆ มาศึกษาหาความรู้ตลอดมา นอกจากสำนักดนตรีแห่งนี้จะประกอบไปด้วยครูดนตรีที่มีชื่อเสียงรวมถึงองค์ความรู้ทางด้านบทเพลงที่เป็นเอกลักษณ์แล้ว สำนักพาทย์โกศลยังเก็บรักษาทางเพลงด้วยการบันทึกโน้ตเป็นองค์ความรู้ที่สำคัญของสำนักอีกด้วย

จุดเริ่มต้นของการบันทึกโน้ตในสำนักพาทย์โกศล เกิดขึ้นในสมัย รัชกาลที่ 5 ปี พ.ศ. 2446 เมื่อสมเด็จพระเจ้าฟ้าบริพัตรสุขุมพันธุ์ กรมพระนครสวรรค์วรพินิต (ทูลกระหม่อมบริพัตร) เสด็จกลับจากประเทศเยอรมนี และต่อมาได้มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้ทูลกระหม่อมบริพัตร มาดำรงตำแหน่งผู้บัญชาการทหารเรือ เมื่อวันที่ 24 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2446 ในขณะที่

เดียวกันทูลกระหม่อมบริพัตร ทรงรับวงดนตรีของจางวางทั่ว พาทย์โกศล มาไว้ในพระอุปถัมภ์เป็นวงปี่พาทย์ประจำวังบางขุนพรหม

ดังที่ พระยาอรรณพศาสตร์โสภณ เพื่อนของจางวางทั่ว ได้เขียนเล่าไว้ในหนังสืองานฌาปนกิจศพจางวางทั่ว พาทย์โกศล เมื่อปี พ.ศ. 2482 ดังนี้ “ครั้นสมัยรัชกาลที่ 5 นายทั่วเคยรับหน้าที่คุมวงปี่พาทย์ของเสด็จในกรมหลวงชุมพรฯ มาก่อน ครั้นภายหลังสมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมพระนครสวรรค์วรพินิต ทรงตั้งวงปี่พาทย์ขึ้น ได้ทรงขอตัวนายทั่วมาจากเสด็จในกรมหลวงชุมพรฯ ซึ่งขณะนั้นทรงพักการปี่พาทย์แล้ว ให้มาสังกัดในวังของพระองค์ สมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมหลวงศรีรัตนโกสินทร์ ซึ่งเป็นสมเด็จพระพี่นางเธอทรงพระกรุณาโปรดแต่งตั้งให้เป็นจางวางในพระองค์ท่าน คนทั้งหลายจึงเรียกว่าจางวางทั่วแต่นั้นมา” (อ้างถึงในพูนพิศ อมาตยกุล, 2524)

ในช่วงที่ทูลกระหม่อมบริพัตร ทรงดำรงตำแหน่งผู้บัญชาการทหารเรือ พระองค์ทรงอุปถัมภ์ค้ำชูนายจางวางทั่ว พาทย์โกศล และครอบครัวตลอดมา ในขณะเดียวกันนายจางวางทั่ว ก็ได้ทำหน้าที่เป็นครูตรวจประจำกองดุริยางค์กองทัพเรืออีกด้วย เป็นเหตุให้นายจางวางทั่ว ได้เริ่มเรียนการบันทึกโน้ตสากลจากทูลกระหม่อมบริพัตร เพราะทูลกระหม่อมบริพัตรทรงต้องการให้วงโยธวาทิตของกองทัพเรือได้บรรเลงบทเพลงไทย เป็นเหตุให้ทรงประทานความรู้เรื่องโน้ตสากลและวิธีการประสานเสียงแก่จางวางทั่ว แต่ไม่สามารถระบุปีที่จางวางทั่วเรียนโน้ตสากลได้อย่างแน่ชัดว่าเรียนในปีใด

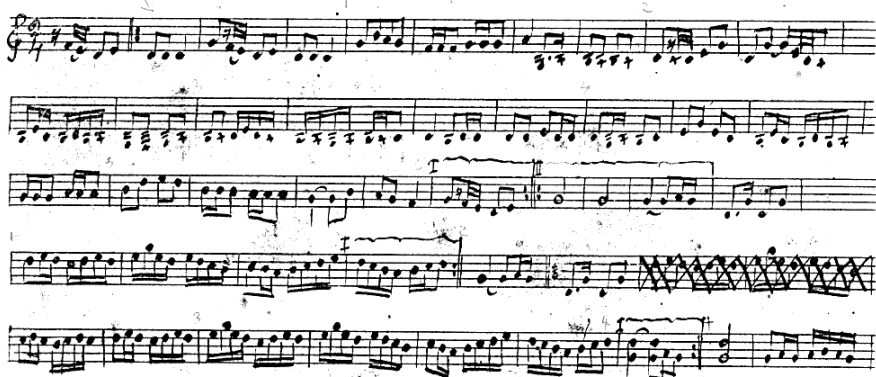
หลังจากที่นายจางวางทั่ว พาทย์โกศล ได้เรียนการบันทึกโน้ตสากลจากทูลกระหม่อมบริพัตร จึงเป็นเหตุให้เกิดการแลกเปลี่ยนทางเพลงระหว่างทูลกระหม่อมบริพัตร กับนายจางวางทั่วตลอดมา โน้ตเพลงไทยที่ทูลกระหม่อมบริพัตรทรงพระนิพนธ์ ก็ถูกส่งมาให้สำนักพาทย์โกศลเก็บรักษาและถ่ายทอดแก่ลูกศิษย์ในสำนักพาทย์โกศล ในเวลาต่อมาลูกศิษย์คนสำคัญคนในสำนักพาทย์โกศลหลาย ๆ ท่านก็มีความสามารถ

ในการบันทึกโน้ตสากลได้เป็นอย่างดี เนื่องจากได้เรียนการบันทึกโน้ตสากลในช่วงที่รับราชการอยู่ในกองดุริยางค์กองทัพบกและกองทัพอีกด้วย ซึ่งลูกศิษย์คนสำคัญในสำนักพาทย์โกสัลที่มีความสามารถในการบันทึกโน้ตสากลได้อย่างดีมีหลายท่าน ได้แก่ นายฉัตร สุนทรวาทิน พันตรีหลวงประสานดุริยางค์ (สุทธิ ศรีชยา) นายเทวประสิทธิ์ พาทย์โกสัล ร้อยเอกนพ ศรีเพชรดี นายพ้องพอน แดงสืบพันธุ์ นายอาจ สุนทร บรรดา ลูกศิษย์เหล่านี้ถือเป็นบุคคลสำคัญในสำนักพาทย์โกสัลทั้งสิ้น แสดงให้เห็นได้ว่า ในสำนักพาทย์โกสัลมีผู้เชี่ยวชาญด้านการบันทึกโน้ตสากลและยังได้ทำการบันทึกโน้ตสากลเก็บไว้เป็นคลังสมบัติของสำนักพาทย์โกสัลคงอยู่มาจนถึงปัจจุบัน

เช่น นายช่อ นายฉัตร สุนทรวาทิน และนายเทวประสิทธิ์ พาทย์โกสัล ในขณะที่นายสำราญ เกิดผล ได้เรียนดนตรีอยู่ที่สำนักพาทย์โกสัลนั้น นายสังเวียน เกิดผล (อา) ได้ขอความกรุณาจากนายช่อและนายฉัตร สุนทรวาทิน ให้ไปสอนดนตรีที่วังปัทมบ้านใหม่ทางกระเบน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ซึ่งในขณะนั้นมีสมาชิกประมาณ 10 คน นายฉัตรและนายช่อ สุนทรวาทิน ก็ได้เมตตาเดินทางไปสอนให้ตามความประสงค์ของนายสังเวียน เกิดผล จนกระทั่งในปี พ.ศ. 2483 พระราชชายา เจ้าดารารัศมี ณ เชียงใหม่ ได้เรียกตัวนายช่อและนายฉัตร สุนทรวาทิน กลับไปสอนที่จังหวัดเชียงใหม่ เป็นเหตุให้วังปัทมบ้านใหม่ทางกระเบนไม่มีครูผู้สอน ในขณะนั้น ต่อมานายสังเวียน เกิดผลจึงได้พา

เพลงชาตรีวังปัทม

2

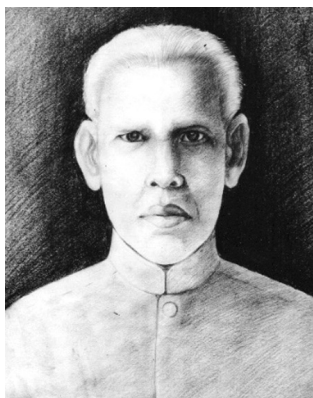
ภาพที่ 1 โน้ตเพลงชาตรีวังปัทมทำลายพระหัตถ์สมเด็จพระเจ้าฟ้าบริพัตรสุขุมพันธุ์ กรมพระนครสวรรค์วรพินิต

ที่มา: สำราญ เกิดผล (ศิลปินแห่งชาติ)

1.2 การถ่ายทอดโน้ตเพลงจากสำนักพาทย์โกสัลสู่สำนักพาทย์รัตน

การถ่ายทอดโน้ตเพลงจากสำนักพาทย์โกสัลมาสู่สำนักพาทย์รัตน มีที่มาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2481 ขณะนั้น นายสำราญ เกิดผล อายุ 11 ปี ได้เข้าไปฝากตัวเป็นศิษย์สำนักพาทย์โกสัล มีโอกาสเรียนดนตรีกับครูผู้ใหญ่ในสำนักพาทย์โกสัลหลายท่าน

นายสำราญ เกิดผล ไปฝากเรียนดนตรีกับนายอาจ สุนทร ซึ่งเป็นศิษย์เอกของจางวางทั่ว พาทย์โกสัล ที่บ้านครูแถม คงศรีวิไล วัดหญ้าไทร จังหวัดนนทบุรี นายสำราญ ได้เรียนกับนายอาจ สุนทร ประมาณ 1 ปี ต่อมาในปี พ.ศ. 2484 นายสังเวียนจึงได้เชิญนายอาจ สุนทร มาสอนที่บ้านใหม่ทางกระเบน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เป็นต้นมา

ภาพที่ 2 นายอาจ สุนทร ผู้บันทึกโน้ตเพลงไทยสำนักพาทย์โกศล

ที่มา: สำราญ เกิดผล (ศิลปินแห่งชาติ)

ขณะที่นายอาจ สุนทร ได้เดินทางมาสอนดนตรีที่พระนครครีอยุธยา นายอาจ สุนทร ได้นำโน้ตเพลงไทยทั้งหมดที่บันทึกทางเพลงของสำนักพาทย์โกศลมาใช้สอนแก่นักดนตรี ได้ถ่ายทอดความรู้ ปรับวงจนทำให้วงปี่พาทย์บ้านใหม่ทางกระเบนมีชื่อเสียงในวงการดนตรีไทยในเวลานั้นเป็นอย่างมาก ต่อมาในปี พ.ศ. 2486 สมัยรัฐบาลจอมพล ป.พิบูลสงคราม กรมศิลปากรได้ออกกฎว่านักดนตรีจะต้องได้รับวุฒิบัตรจากกรมศิลปากรจึงจะประกอบอาชีพนักดนตรี จึงมีการเปิดโรงเรียนสอนปี่พาทย์ที่บ้านใหม่ทางกระเบน โดยปี่พาทย์สอนโดยนายอาจ สุนทร และนาฏศิลป์สอนโดย นางลมุล ยมคุปต์ ในขณะนั้นมีสมาชิกที่เรียนประมาณ 40-50 คน ในการเรียนปี่พาทย์ช่วงเช้าเรียนโน้ตสากลโดยใช้แบบเรียนของพระเจนดุริยางค์ ช่วงบ่ายเรียนปฏิบัติปี่พาทย์ จากการเรียนโน้ตสากลในครั้งนั้นทำให้นายสำราญ เกิดผล เขียนและอ่านโน้ตสากลได้อย่างคล่องแคล่วเพียงผู้เดียวในบรรดาสมาชิกนักดนตรีที่เรียนทั้งหมด ประกอบกับนายสำราญ เกิดผลเป็นคน

ขยันหมั่นเพียร เรียนดนตรีจนเกิดความชำนาญทั้งภาคทฤษฎีและปฏิบัติ และดูแลปรนนิบัตินายอาจ สุนทร อย่างดีเสมอมา ทำให้นายอาจ สุนทร ได้มอบโน้ตเพลงทั้งหมดไว้ให้แก่ทายาท สำราญ เกิดผล เมื่อปี พ.ศ. 2494

1. นายสำราญ เกิดผล กับการสืบทอดโน้ตเพลงไทยในสำนักพาทย์รัตน

หลังจากที่นายสำราญ เกิดผล ได้รับมอบโน้ตเพลงไทยทั้งหมดจากนายอาจ สุนทร มาดูแลรักษาในช่วงแรกไม่ได้มีการโน้ตดังกล่าวมาใช้งาน เพราะนายสำราญ เกิดผล ได้เลิกอาชีพนักดนตรีและหันไปเป็นแพทย์ประจำตำบล รวมดำรงตำแหน่งถึงกำนันตำบลบางชะนี เนื่องจากต้องทำงานหาเลี้ยงครอบครัว ต่อมาในปี พ.ศ. 2523 ขณะที่นายสำราญ เกิดผล อายุ 53 ปี จึงได้ทำการฟื้นฟูค้นคว้าโน้ตเพลงอย่างจริงจัง เนื่องจากได้รับพระมหากรุณาธิคุณ จากสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี รับสั่งให้ขอตัวนายสำราญ เกิดผล กำนันตำบลบางชะนี เป็นเวลา 90 วัน เพื่อค้นคว้าและอัดเสียงเพลงพระนิพนธ์ของสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้าบริพัตรสุขุมพันธุ์ กรมพระนครสวรรค์วรพินิต ณ ศาลาดุสิดาลัย จึงเป็นต้นเหตุให้นายสำราญ เกิดผล เห็นความสำคัญของการฟื้นฟูโน้ตเพลงขึ้นมาใหม่ ด้วยเหตุผลดังกล่าว นายสำราญ เกิดผล จึงใช้เวลาว่างจากการสอนดนตรี ศึกษาค้นคว้าโน้ตเพลงที่ยังไม่ได้คัดลอก หรือเพลงที่ยังขาดหาย โดยทำการคัดลอกและตรวจสอบโน้ตเพลงแต่เพียงผู้เดียว โดยนายสำราญ เกิดผล ได้ใช้ระบบการเขียนโน้ตสากลสืบทอดมาจนถึงปัจจุบัน และใช้โน้ตเพลงไทยที่รักษาไว้นามำพัฒนาบทเพลงขึ้นอย่างต่อเนื่อง รวมถึงถ่ายทอดให้แก่ลูกศิษย์ในสำนักพาทย์รัตน และลูกศิษย์จากสถาบันการศึกษาต่าง ๆ ในวงการดนตรีไทย

ภาพที่ 3 นายสำราญ เกิดผล

(ศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง ดนตรีไทย
พ.ศ. 2548) ผู้สืบทอดโน้ตเพลงไทยสำนักพาทย์รัตน์

ที่มา: พิชชาณัฐ ตูจันดา

2. ผลการศึกษาโน้ตเพลงไทยสำนักพาทย์รัตน์พบว่าโน้ตเพลงไทยที่เก็บรักษาและปรากฏในสำนักพาทย์รัตน์ สามารถจำแนกข้อมูลของโน้ตเพลงทั้งหมดโดยแบ่งออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่

1) โน้ตเพลงเก่า คือ โน้ตเพลงที่โน้ตเพลงที่นายสำราญ เกิดผล ทำการคัดลอกจากต้นฉบับ ลายมือของนายอาจ สุนทร และโน้ตเพลงที่นายสำราญ เกิดผลเขียนขึ้นใหม่

2) โน้ตเพลงที่นายสำราญ เกิดผล ประพันธ์และเรียบเรียงขึ้นใหม่ มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

โน้ตเพลงเก่า

1. เพลงหน้าพาทย์

เพลงหน้าพาทย์ไหว้ครู 54 เพลง

เพลงหน้าพาทย์ประเภทเพลงตระสามชั้น 22 เพลง

เพลงหน้าพาทย์ประเภทเพลงชุดโหมโรง 3 เพลง

เพลงหน้าพาทย์ทั่วไป 4 เพลง

ประเภทเพลงเรื่อง 31 เพลง

ประเภทเพลงโหมโรง 10 เพลง

ประเภทเพลงสองชั้น 226 เพลง

ประเภทเพลงเถา 117 เพลง

ประเภทเพลงเสภา 16 เพลง

ประเภทเพลงสำเนียงต่าง ๆ

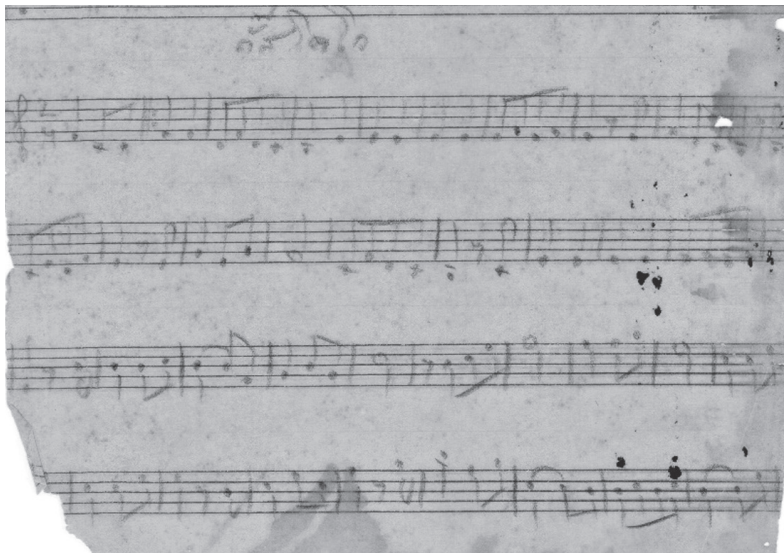
สำเนียงจีน 26 เพลง

สำเนียงแขก 59 เพลง

ภาพที่ 4 ตัวอย่างโน้ตเพลงไทยสำนักพาทย์รัตน์ประเภทเพลงหน้าพาทย์ เพลงตระเชียวใหญ่

ที่มา: สำราญ เกิดผล (ศิลปินแห่งชาติ)

ภาพที่ 5 ตัวอย่างโน้ตเพลงไทยสำนักพาทย์รัตนประเภทเพลงสำเนียงแขก
เพลงกั๊ตโวลายมือนายอาจ สุนทร

ที่มา: สำราญ เกิดผล (ศิลปินแห่งชาติ)

2. โน้ตเพลงที่นายสำราญ เกิดผล ประพันธ์
เพลงและเรียบเรียงขึ้นใหม่

ประเภทเพลงหน้าพาทย์ 11 เพลง

ประเภทเพลงโหมโรง 8 เพลง

ประเภทเพลงเถา 56 เพลง

ประเภทเพลงตับ 2 เพลง

ประเภทเพลงเรื่อง 2 เพลง

โน้ตเพลงไทยสำนักพาทย์รัตนเปรียบเสมือน
เป็นมรดกและองค์ความรู้สำคัญของวงการดนตรีไทย
โน้ตเพลงทำหน้าที่สืบทอดทางเพลงของสำนักพาทย์โกศล
มีคุณค่าทางด้านประวัติศาสตร์ดนตรี ด้านศิลป
วัฒนธรรม ด้านเสียงเพลง และด้านศิลปินผู้ถ่ายทอด
เมื่อนายสำราญ เกิดผล ได้นำทางเพลงจากมา ถ่ายทอด
ให้ลูกศิษย์ในปัจจุบันได้บรรเลง ทำให้เห็นความคิดของ
ผู้ประพันธ์เพลงในสำนักพาทย์โกศล ซึ่งถือเป็นการรักษามรดกที่สำคัญของแผ่นดินให้คงอยู่ต่อไป และถ้าหาก
ไม่มีโน้ตเพลงของสำนักพาทย์รัตน ทางเพลงที่สืบทอด
มาก็คงได้รับความนิยมน้อยลงและสูญหายไปในอนาคต

อภิปรายผล

1. ผลการศึกษาพัฒนาการโน้ตเพลงไทย
สำนักพาทย์รัตน พบว่า โน้ตเพลงไทยสำนักพาทย์รัตน
มีที่มาในสมัยรัชกาลที่ 5 โดยทูลกระหม่อมบริพัตร
ทรงประทานความรู้เรื่องโน้ตสากลแก่จางวางทั่ว
พาทย์โกศล และลูกศิษย์คนสำคัญในสำนักพาทย์โกศล
จึงเกิดการบันทึกโน้ตเพลงไทยด้วยระบบโน้ตสากล
ในสำนักพาทย์โกศล เก็บรักษาไว้เป็นคลังสมบัติที่สำคัญ
ของสำนักต่อมานายอาจ สุนทร ลูกศิษย์สำนักพาทย์โกศล
ผู้ทำหน้าที่บันทึกเพลงให้จางวางทั่ว พาทย์โกศล ได้นำ
โน้ตเพลงที่เก็บรักษาไว้เป็นสมบัติส่วนตัวมามอบให้
แก่นายสำราญ เกิดผล ที่สำนักพาทย์รัตน จังหวัด
พระนครศรีอยุธยา ซึ่งต่อมานายสำราญ เกิดผล ได้ใช้
เพลงไทยสำนักพาทย์รัตนถ่ายทอดทางเพลงแก่ลูกศิษย์
ในวงการดนตรีรวมทั้งพัฒนาองค์ความรู้ใหม่จากโน้ตเพลง
ที่สืบทอด กลายเป็นเอกลักษณ์ที่สำคัญในวงการดนตรีไทย
สอดคล้องกับ โดม สว่างอารมณ์ (2540) ในงานวิจัย
เรื่อง ศึกษาชีวประวัติและ วิเคราะห์ผลงานการประพันธ์

ภาพที่ 6 ตัวอย่างโน้ตเพลงไทยสำนักพาทย์รัตนประเภทเพลงหน้าพาทย์ เพลงพระเทพรัตน์

ที่มา: สำราญ เกิดผล (ศิลปินแห่งชาติ)

ภาพที่ 7 ตัวอย่างโน้ตเพลงไทยสำนักพาทย์รัตนประเภทเพลงเรื่อง เพลงเรื่องแขกไหว้พระ

ที่มา: สำราญ เกิดผล (ศิลปินแห่งชาติ)

เพลงของจางวางทั่ว พาทยโกศล พบว่า ทูนกระหม่อม บริพัตร ทรงอุปถัมภ์จางวางทั่ว พาทยโกศล และครอบครัวยุวาระยะเวลาประมาณ 30 ปี และทรงรับวงปี่พาทย์สำนักพาทยโกศลเข้ามารับใช้ในวังบางขุนพรหม เมื่อทรงเสด็จกลับจากประเทศเยอรมนี สอดคล้องกับ พูนพิศ อมาตยกุล (2524) ในหนังสือทูนกระหม่อม บริพัตรกับการดนตรี พบว่า ทูนกระหม่อมบริพัตร ทรงประทานความรู้เรื่องโน้ตสากลและวิธีการประสานเสียงแบบตะวันตกให้แก่จางวางทั่ว พาทยโกศล ในขณะที่จางวางทั่ว พาทยโกศล ได้ทำหน้าที่เป็นครูตรวจในกองทัพอากาศแต่ไม่สามารถระบุปีที่จางวางทั่ว พาทยโกศล เรียนโน้ตได้อย่างแน่ชัด และสอดคล้องกับ พิชชาณัฐ ตูจินดา (2553) ในงานวิจัยเรื่อง การถ่ายทอดองค์ความรู้ วงปี่พาทย์บ้านใหม่ทางกระเบน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่า นายสำราญ เกิดผล ได้รับการสืบทอดโน้ตเพลงไทยสำนักพาทยโกศลเนื่องจากได้เข้าไปฝากตัวเป็นศิษย์สำนักพาทยโกศล ได้เรียนดนตรีกับครูผู้ใหญ่ในสำนักพาทยโกศลรวมถึงได้รับมอบโน้ตเพลงไทยจากนายอาจ สุนทร ทำให้องค์ความรู้ของสำนักพาทยโกศลถูกถ่ายทอดมาสู่สำนักพาทยรัตนจนถึงปัจจุบัน

2. ผลการศึกษาโน้ตเพลงไทยสำนักพาทยรัตน พบว่า โน้ตเพลงไทยสำนักพาทยรัตนที่ปรากฏสามารถแบ่งโน้ตเพลงเป็น 2 ส่วน คือ 1) โน้ตเพลงเก่า ประกอบด้วย เพลงหน้าพาทย์ 87 เพลง เพลงเรื่อง 31 เพลง เพลงโหมโรง 10 เพลง เพลงเถา 117 เพลง เพลงเสภา 16 เพลง เพลงสองชั้น 226 เพลง เพลงสำเนียงภาษา 85 เพลง 2) เพลงที่นายสำราญ เกิดผล ประพันธ์เพลงและเรียบเรียงขึ้นใหม่ ได้แก่ เพลงหน้าพาทย์ 11 เพลง เพลงโหมโรง 8 เพลง เพลงเถา 56 เพลง เพลงตับ 2 เพลง เพลงเรื่อง 2 เพลง ซึ่งพบว่าลักษณะการบันทึกโน้ตของสำนักพาทยรัตนเป็นการบันทึกโน้ตเพลงทำนองหลักแต่ไม่ได้แยกมือฆ้องอย่างละเอียด เครื่องหมาย

ที่นำมาใช้ในการบันทึกโน้ตไม่ได้นำเครื่องหมายของโน้ตสากลมาใช้ทั้งหมด สอดคล้องกับ มานพ วิสุทธิแพทย์ (2533) ในทฤษฎีการบันทึกโน้ตเพลงไทย พบว่า การบันทึกเพลงไทยเป็นระบบโน้ตสากล ไม่ได้นำเครื่องหมายของโน้ตสากลมาใช้ทั้งหมด แต่นำเครื่องหมายบางส่วนมาใช้เท่านั้น เพราะการบันทึกเพลงไทยเดิมบันทึกเพื่อเป็นเครื่องบันทึกความจำโดยไม่ได้นำมาใช้ในการบรรเลง และสอดคล้องกับ สิริชัยชาญ พักจำรูญ (2546) เรื่องแนวคิดในการแบ่งประเภทเพลงไทยในปัจจุบัน พบว่า ปัจจุบันสามารถแบ่งประเภทเพลงไทยได้ทั้งหมดเป็น 10 ประเภท ได้แก่ เพลงหน้าพาทย์ เพลงเรื่อง เพลงมโหรี เพลงโหมโรง เพลงตับ เพลงเถา เพลงละคร เพลงระบำ เพลงภาษา และเพลงลา

ข้อเสนอแนะ

1. โน้ตเพลงไทยของสำนักพาทยรัตน ในปัจจุบัน ถือว่ามีผู้สืบทอดทางเพลงจำนวนน้อย หากข้อมูลของโน้ตเพลงไทยสำนักพาทยรัตนถูกนำไปตีพิมพ์เผยแพร่ตามความเหมาะสมมากขึ้น จะเป็นประโยชน์อันทรงคุณค่ายิ่งแก่วงการดนตรีไทย

2. โน้ตเพลงไทยสำนักพาทยรัตนที่ปรากฏ ในปัจจุบัน พบบทเพลงเก่าที่ไม่เคยได้ยินชื่ออีกจำนวนมาก ถ้ามีการนำบทเพลงเหล่านี้มาศึกษาวิเคราะห์ จะทำให้เห็นคุณค่าแนวคิดของผู้ประพันธ์เพลงในสมัยโบราณว่าเป็นอย่างไร

3. ในงานวิจัยครั้งนี้พบว่านายอาจ สุนทร เป็นบุคคลสำคัญที่ทำหน้าที่บันทึกโน้ตของสำนักพาทยโกศล แต่ประวัติและผลงานทางดนตรีของนายอาจ สุนทร ยังไม่มีผู้ศึกษาอย่างละเอียด จึงควรแก่การศึกษาประวัติและผลงานดนตรีของนายอาจ สุนทร ในโอกาสต่อไป

บรรณานุกรม

- โตม สว่างอารมณ์. (2540). **ศึกษาชีวิตประวัติและวิเคราะห์ผลงานการประพันธ์เพลงของจางวางทั่ว พาทยโกศล**.
 ปรินญาณพนธ์หลักสูตรปริญญาศิลปกรรมศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชามนุษยดุริยางควิทยา มหาวิทยาลัย
 ครีนครินทรวิโรฒ.
- พิชชาณัฐ ตูจินดา. (2553). **การถ่ายทอดความรู้ของวงปี่พาทย์บ้านใหม่ทางกระเบน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา**.
 วิทยานิพนธ์หลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาดุริยางค์ไทย คณะศิลปกรรมศาสตร์
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พูนพิศ อมาตยกุล. (2541). **อนุสรณ์งานพระราชทานเพลิงศพคุณหญิงไพฑูรย์ กิตติวรธ (ศิลปินแห่งชาติ)**.
 กรุงเทพฯ: บริษัทอมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด.
- พูนพิศ อมาตยกุล. (2524). **ทุนกระหม่อมบริพัตรกับการดนตรี**.
- มานพ วิสุทธิแพทย์. (2533). **ทฤษฎีการบันทึกโน้ตเพลงไทย**. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยครีนครินทรวิโรฒ.
- สำราญ เกิดผล. (2532). **อนุสรณ์งานพระราชทานเพลิงศพนายสังเวียน เกิดผล**.
- สิริชัยชาญ พักจำรูญ. (2546). **ดุริยางคศิลป์ไทย**. พิมพ์ครั้งที่ 1 กรุงเทพฯ : สถาบันไทยศึกษา.